

Correctievoorschrift VWO

2026

tijdvak 2

maatschappijwetenschappen

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 3.21, 3.24 en 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 3.21 tot en met 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examiner en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examiner en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examiner. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examiner vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goedgekeurd worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommitteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

Toelichting status correctievoorschrift

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

Verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector)

Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

Toelichting aanvullingen op het correctievoorschrift

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking:

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout:

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen. Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de n-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn geen vakspecifieke regels vastgesteld.

NB Bij veel vragen kent het correctievoorschrift twee onderdelen: 'een juist antwoord bevat' en 'voorbeeld van een juist antwoord'. Het 'een juist antwoord bevat' is bepalend voor de toekenning van scorepunten. Het 'voorbeeld van een juist antwoord' is volgens de examenmakers het meest voor de hand liggende antwoord. Als er sprake is van een vakinhoudelijk correcte toepassing van de criteria van 'een juist antwoord bevat', moeten aan antwoorden die afwijken van het voorbeeldantwoord scorepunten worden toegekend.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 1 Stuwdammen in de Mekong

1 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat een uitleg dat de bouw van de stuwdammen in de Mekong-rivier bij rationalisering past, met:

- een toepassing van 'ordenen/systematiseren' of 'voorspelbaar/beheersbaar maken' uit de omschrijving van het kernconcept rationalisering en daarover informatie uit de inleiding 1
- een toepassing van 'doelgericht inzetten van middelen' of 'om zo efficiënt/effectief mogelijke resultaten te bereiken' uit de omschrijving van het kernconcept rationalisering en daarover informatie uit de inleiding 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In de bouw van de stuwdammen in de Mekong-rivier is een beheersing van de natuur te herkennen. In de inleiding staat namelijk dat met een kunstmatig stuwmeer de watertoevoer van de rivier voorspelbaar en beheersbaar kan worden gemaakt, 1
- zodat energie opgewekt kan worden uit waterkracht, wat een doelgericht gebruik van het rivierwater is. 1

Opmerking

Als het antwoord geen uitleg bevat, kan maximaal 1 scorepunt worden toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

2 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- het noemen van een premoderne manier van handelen, bijvoorbeeld: 'ingesleten gewoontes' of 'praktische handelingswijsheden' of '(godsdienstige) tradities' of 'aandacht voor het bovennatuurlijke' en informatie uit tekst 1 waaruit de gekozen premoderne manier van handelen blijkt 1
- een uitleg dat de gekozen premoderne manier van handelen onderdeel is van de cultuur van de bewoners aan de Mekong-rivier, met een toepassing van de omschrijving van het kernconcept cultuur en daarover informatie uit tekst 1 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Premoderne manieren van handelen worden meer dan moderne manieren geleid door ingesleten gewoonte/praktische handelingswijsheid. Een voorbeeld hiervan is dat de boeren vanaf november hun gewassen op de drooggevalen vruchtbare riviergrond planten (r. 10-16). 1
- Het toepassen van hun praktijkkennis over het leven met en van de rivier (r. 23-25) maakt deel uit van de uitdrukkingsvormen/normen die de oeverbewoners als groep verworven hebben. 1

of

- Premoderne manieren van handelen worden meer dan moderne manieren geleid door godsdienstige traditie. Een voorbeeld hiervan is dat de Thai geregeld rituelen houden waarbij zij de god van de moederrivier om vergiffenis voor hun zonden vragen (r. 43-46). 1
- De rituelen laten de spirituele waarde van de Mekong voor de oeverbewoners zien (r. 40-42), oftewel een waarde die oeverbewoners als groep verworven hebben. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

3 maximumscore 4

Een juist antwoord bevat:

- een beschrijving vanuit het conflict-paradigma dat China's bouw van stuwdammen het leven van de oeverbewoners in Thailand heeft veranderd, met een aanname van het conflict-paradigma 1
- informatie uit tekst 1 waaruit de gekozen aanname van het conflict-paradigma blijkt 1
- een beschrijving vanuit het rationele actor-paradigma dat China's bouw van stuwdammen het leven van de oeverbewoners in Thailand heeft veranderd, met een aanname van het rationele actor-paradigma 1
- informatie uit tekst 1 waaruit de gekozen aanname van het rationele actor-paradigma blijkt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Een aanname van het conflict-paradigma is dat ongelijkheden het gevolg zijn van machtsverschillen. In de bouw van stuwdammen komen machtsverschillen tussen de oeverbewoners in Thailand en de Chinese overheid tot uitdrukking. China kan met de dammen het waterpeil van de rivier aanpassen en de oeverbewoners in Thailand kunnen dat niet. Dat machtsverschil leidt tot nieuwe ongelijkheid. 1
- In tekst 1 staat namelijk dat China de hulpbronnen heeft om de stuwdammen aan te leggen, terwijl het lage waterpeil van de rivier door de aanleg van grote dammen de levens van miljoenen oeverbewoners ontwricht (r. 1-6). 1
- Een aanname van het rationele actor-paradigma is dat mensen de kosten en de baten die aan alternatieven verbonden zijn tegen elkaar afwegen. In Thailand levert vissen de vissers veel minder baten op dan voor de bouw van de stuwdammen door China, waardoor de vissers in Thailand naar andere mogelijkheden moeten zoeken om in hun bestaan te voorzien. 1
- In tekst 1 staat namelijk dat door de bouw van de stuwdammen de visstand daalt, waardoor vissen zo weinig oplevert dat de visser uit tekst 1 er serieus over nadenkt om iets anders te gaan doen (r. 30-39). 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

4 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- het noemen van een economische of politieke machtsbron en informatie uit tekst 2 waaruit het gekozen type machtsbron blijkt 1
- een uitleg met het gekozen type machtsbron dat China met het samenwerkingsverband LMC macht kan uitoefenen over andere staten in de Mekong-regio, met een toepassing van de omschrijving van het kernconcept macht en informatie uit tekst 2 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In tekst 2 staat dat China toegezegd heeft om in het samenwerkingsverband LMC voordelige leningen te verstrekken (r. 1-3), wat een economische machtsbron is. 1
- China heeft het vermogen om deze economische machtsbron in te zetten om de doelstellingen van het samenwerkingsverband LMC, zoals armoedebestrijding (r. 15-21), te bereiken in de Mekong-regio / om de aanleg van infrastructuur te bevorderen in de regio (r. 6-9), oftewel de handelingsmogelijkheden van andere landen in de Mekong-regio te vergroten. 1

of

- In tekst 2 staat dat China met de initiatieven van het samenwerkingsverband LMC haar leidende rol versterkt (r. 38-41), wat een politieke machtsbron is. 1
- Volgens de oppositiebeweging heeft China het vermogen om deze politieke machtsbron in te zetten om de nationale economische zelfstandigheid, oftewel de handelingsmogelijkheden van andere staten in de Mekong-regio te beperken (r. 67-69). 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

5 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- het noemen van 'prestaties'/'resultaten' of 'positie' of een parafrasering daarvan als bron van gezag en daarover informatie uit tekst 2 1
- een uitleg dat de staten in de Mekong-regio hun gezag kunnen vergroten met het samenwerkingsverband LMC, met een toepassing van de omschrijving van het kernconcept gezag en informatie uit tekst 2 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In tekst 2 staat dat de binnenlandse politiek van de andere staten in de Mekong-regio (dan China) van grote invloed is op de realisering van de initiatieven (r. 48-50). Resultaten door de realisering van initiatieven kunnen een bron van gezag vormen. 1
- Volgens tekst 2 zien de heersende elites in Zuidoost-Azië dan ook dat het voortbestaan van het regime, oftewel hun macht, gelegitimeerd wordt door resultaten/prestaties (r. 50-54). 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

6 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- het noemen van de groep realistische theorieën of de groep liberale theorieën en informatie uit tekst 2 over een kenmerk van de gekozen groep theorieën 1
- een uitleg dat de groep realistische/liberale theorieën de deelname van de staten in de Mekong-regio aan het samenwerkingsverband LMC kan verklaren, met een toepassing van het gekozen kenmerk 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- De groep realistische theorieën kan de deelname van de staten in de Mekong-regio aan het samenwerkingsverband LMC verklaren. In tekst 2 staat namelijk dat China met het samenwerkingsverband LMC bijdraagt aan de eigen economische expansie in de Mekong-regio (r. 30-34) / dat complexe politiek zakelijke relaties tussen Chinese ondernemers en lokale politici de reacties van de andere staten in de Mekong-regio op het samenwerkingsverband LMC kunnen verklaren (r. 56-61). 1
- Dat wil zeggen dat staten in de Mekong-regio deelnemen aan het samenwerkingsverband LMC uit economisch eigenbelang. Volgens de groep realistische theorieën zal een staat alleen uit eigen belang samenwerken, zoals in het samenwerkingsverband LMC. 1

of

- De groep liberale theorieën kan de deelname van de staten in de Mekong-regio aan het samenwerkingsverband LMC verklaren. In tekst 2 staat namelijk dat het samenwerkingsmodel voor partnerschap met meerdere belanghebbenden bij het samenwerkingsverband LMC zich richt op onder meer economie en handel (r. 15-26). 1
- Dat wil zeggen dat de staten in de Mekong-regio deelnemen aan het samenwerkingsverband LMC om bij te dragen aan welvaart in de regio. Volgens de groep liberale theorieën is internationale samenwerking, zoals in het samenwerkingsverband LMC, namelijk wenselijk als het bijdraagt aan gemeenschappelijke belangen zoals welvaart. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

7 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat:

- een toepassing van het begrip hegemonie en informatie over China's streven naar hegemonie uit tekst 2 1
- informatie uit tekst 2 om conflict te illustreren 1
- een uitleg dat China's streven naar hegemonie in de Mekong-regio tot conflict kan leiden binnen de andere staten in de Mekong-regio, met een toepassing van de omschrijving van het kernconcept conflict 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Volgens tekst 2 streeft China naar hegemonie in de Mekong-regio. China wil namelijk met het samenwerkingsverband LMC de eigen economische aanwezigheid in de regio vergroten en op de lange termijn de orde in de regio bepalen (r. 78-84), oftewel machtsoverwicht hebben in deze regio. 1
- Om de aanwezigheid van China aan te vechten, bundelen de brede volksbewegingen en de lokale verliezers in de andere staten in de Mekong-regio hun krachten (r. 72-77). Volgens de oppositiebeweging is China namelijk een gevaar voor de economische zelfstandigheid van de eigen staat (r. 67-70), terwijl de heersende elites juist profijt hebben van economische relaties met China (r. 56-61). 1
- Wat wil zeggen dat binnen de andere staten in de Mekong-regio de heersende elites en de oppositiebeweging elkaar tegenwerken om eigen economische doelen te bereiken. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 2 Appgroepen

8 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat:

- een toepassing van het begrip primaire groep en van het begrip secundaire groep en per groep informatie uit tekst 3 over de appgroep van het zangkoor (per type groep met informatie 1 scorepunt) 2
- een redenering dat de appgroep van het zangkoor zich in de conflictfase van groepsvorming bevindt, met een toepassing van de conflictfase en informatie uit tekst 3 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- De appgroep van het zangkoor is functioneel, wat een secundaire groep kenmerkt. In tekst 3 staat namelijk dat de appgroep van het zangkoor wordt gebruikt voor het delen van praktische informatie over bijvoorbeeld bladmuziek en repetitietijden (r. 3-7). 1
- Tegelijkertijd worden in de appgroep door sommige leden berichten uitgewisseld die een persoonlijke band tonen, zoals “beterschap” en “geniet ervan” (r. 13-21). Dus is de appgroep van het zangkoor ook persoonlijk, wat een primaire groep kenmerkt. 1
- Volgens tekst 3 zit een lid van de appgroep niet op persoonlijke berichten in de appgroep van het zangkoor te wachten (r. 24). Uit de negatieve gevoelens van dit lid blijkt dat er in de appgroep van het zangkoor verschillen in opvattingen zijn over hoe taakgericht of sociaal-emotioneel gericht de leden in de appgroep van het zangkoor met elkaar omgaan. Deze verschillen in opvattingen leiden tot conflict over normen tussen beide typen groepen. 1

9 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- het noemen van ‘het er niet meer bij mogen horen’/‘uitsluiting’ of een parafrasering daarvan en informatie uit tekst 3 waaruit deze situatie blijkt 1
- een verklaring voor de gekozen situatie, met een toepassing van affectieve binding en informatie uit tekst 3 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Door uitsluiting hoort één lid van het oud-bestuur van de studievereniging niet bij de nieuwe appgroep. In tekst 3 staat namelijk dat het oud-bestuur een aparte appgroep heeft opgericht om af te spreken zonder dit lid (r. 47-52). 1
- Dit lid wordt uitgesloten omdat niemand van het oud-bestuur het goed met deze studiegenoot kan vinden (r. 45-46). Daaruit blijken negatieve gevoelens van de andere leden voor dit ene lid, wat affectieve bindingen zijn. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

10 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- het noemen van rationeel versus emotioneel als paradox van modernisering 1
- een redenering dat in appgroepen de paradox rationeel versus emotioneel te herkennen is, met een toepassing van deze paradox van modernisering en informatie uit tekst 3 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In appgroepen is de paradox rationeel versus emotioneel te herkennen. 1
- Uit tekst 3 blijkt een schijnbare tegenstelling tussen enerzijds het doelrationeel handelen, namelijk in het efficiënte gebruik van de nieuwe communicatietechniek voor bijvoorbeeld het delen van informatie in appgroepen (r. 29-30 en r. 66), en anderzijds het uitdragen van het eigen gevoelsleven in die appgroepen, zoals de persoonlijke berichten van de appgroep van het zangkoor (r. 10-21). 1

11 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat 'veelvuldige/veelsoortige/minder hechte bindingen' en 'scheiding tussen private sfeer en publieke sfeer' als sociaal-culturele kenmerken van de moderne samenleving die van het gedrag van de vriendinnen door het gebruik van de appgroep verschillen en daarover informatie uit tekst 4 (per kenmerk en informatie 1 scorepunt).

voorbeeld van een juist antwoord:

- Volgens Van den Akker laat het gebruik van de appgroep duidelijk een voorkeur voor hun eigen hechte groep van beste vriendinnen zien ten koste van vreemden (r. 29-32), wat wil zeggen dat de bindingen in deze groep van gelijken hecht zijn. Dit gedrag van de vriendinnen door het gebruik van de appgroep verschilt van bindingen die minder hecht zijn, als sociaal-cultureel kenmerk van de moderne samenleving. 1
- Volgens Van den Akker stelt de appgroep de vriendinnen in staat om in elke situatie van hun alledaagse leven hun vertrouwelijke contact voort te zetten (r. 38-43), waardoor private sfeer en publieke sfeer voor hen niet gescheiden zijn. Dit gedrag van de vriendinnen door het gebruik van de appgroep verschilt van de scheiding tussen private sfeer en publieke sfeer, als sociaal-cultureel kenmerk van de moderne samenleving. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

12 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg dat appgroepen sociale cohesie op macroniveau kunnen verzwakken, met een toepassing van de omschrijving van het kernconcept sociale cohesie tussen groepen en daarover informatie uit tekst 4 1
- een uitleg dat appgroepen sociale cohesie op microniveau kunnen versterken, met een toepassing van de omschrijving van het kernconcept sociale cohesie binnen groepen en daarover informatie uit tekst 4 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Volgens Van den Akker heeft voor de vriendinnen het onderhouden van contact met elkaar via de appgroep de voorkeur boven het aangaan van nieuwe sociale contacten met vreemden (r. 29-32), waarmee de appgroep het aantal bindingen in een ruimer sociaal kader verhindert, namelijk tussen groepen in de samenleving. Dus kunnen appgroepen, zoals de appgroep van de vriendinnen, sociale cohesie op macroniveau verzwakken. 1
- Volgens Van den Akker worden de individuele vriendinnen constant herinnerd aan hun groep door het voortdurend binnenkomen en checken van berichten in de appgroep (r. 44-54), waarmee de appgroep bijdraagt aan het gevoel een groep te zijn. Dus kunnen appgroepen, zoals de appgroep van de vriendinnen, sociale cohesie op microniveau versterken. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

13 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat.

- een toepassing van een aanname van het sociaalconstructivisme-paradigma 1
- informatie uit tekst 4 over het onderzoek naar de appgroep van vriendinnen waaruit de gekozen aanname van het sociaalconstructivisme-paradigma blijkt 1
- een uitleg dat Van den Akker de onderzoeksmethode interviewen gebruikt zal hebben om vanuit het sociaalconstructivisme-paradigma onderzoek te doen naar de appgroep van de vriendinnen, met een toepassing van de onderzoeksmethode interviewen en informatie uit tekst 4 waaruit interviewen blijkt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Een aanname van het sociaalconstructivisme-paradigma is dat actoren samen betekenis geven aan de sociale werkelijkheid. De appgroep geeft als symbool voor de groep betekenis aan de groep en dus aan de sociale werkelijkheid van de hechte groep vriendinnen. 1
- In tekst 4 beschrijft Van den Akker de appgroep van de vriendinnen namelijk als een symbool waarmee de vriendinnen constant herinnerd worden aan de groep als groep (r. 54-58). 1
- Om deze betekenis van de appgroep voor de vriendinnen te achterhalen zal Van den Akker de onderzoeksmethode interviewen gebruikt hebben. Met deze onderzoeksmethode kan de onderzoeker vragen naar wat de vriendinnen het meest waarderen aan het gebruik van WhatsApp (r. 1-5). In tekst 4 citeert Van den Akker een van de vriendinnen, waarin zij uitlegt dat het een fijn gevoel geeft dat er in de appgroep altijd iemand reageert (r. 5-16). 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 3 Meer vrouwen in de Nederlandse politiek

14 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat:

- gegevens uit figuur 1 waaruit verandering blijkt 1
- een toepassing van 'richting/tempo van ontwikkelingen in de samenleving' uit de omschrijving van het hoofdconcept verandering 1
- een uitleg dat in de verandering van het percentage vrouwen in de politiek in de afgelopen eeuw democratisering te herkennen is, met een toepassing van de omschrijving van het kernconcept democratisering 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Figuur 1 laat een toename van het percentage vrouwen in de politiek zien van rond de 5% halverwege de vorige eeuw naar rond de 25% aan het begin van deze eeuw. 1
- De stijgende lijn in de figuur geeft de richting van deze ontwikkeling aan, waaruit verandering blijkt. 1
- Met de toename van het percentage vrouwen in de politiek krijgen degenen met minder macht, namelijk vrouwen, een grotere inspraak en medezeggenschap in de politiek, waarmee de machtsverhoudingen tussen mannen en vrouwen in de politiek minder scheef worden. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

15 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg dat het afspiegelingsmodel ter herkennen is in de visie van Mügge en Runderkamp op de representatie van vrouwen in de politiek, met een toepassing van een kenmerk van het afspiegelingsmodel en informatie uit tekst 5 over afspiegeling van de kiesgerechtigde bevolking op basis van sekse 1
- een kritiek vanuit het partijenmodel op de visie van Mügge en Runderkamp op de representatie van vrouwen in de politiek, met een toepassing van een kenmerk van het partijenmodel 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Volgens Mügge en Runderkamp gaat van een evenwichtig samengesteld parlement het signaal uit dat politiek een gedeelde verantwoordelijkheid is (r. 6-9). / Volgens Mügge en Runderkamp zal een politiek die door mannen gedomineerd wordt, niet voldoende tegemoet komen aan zorgen en behoeften die voortkomen uit het vrouw-zijn (r. 16-21). Dat wil zeggen dat volgens Mügge en Runderkamp in de volksvertegenwoordiging een zo goed mogelijke afspiegeling van de kiesgerechtigde bevolking op basis van sekse nodig is. Dus is in de visie van Mügge en Runderkamp op de representatie van vrouwen in de politiek het afspiegelingsmodel te herkennen. 1
- Vanuit het partijenmodel kan de visie van Mügge en Runderkamp op de representatie van vrouwen in de politiek bekritiseerd worden. Volgens dit model zitten volksvertegenwoordigers namelijk voor een partij met een partijprogramma in de politiek. De zorgen en behoeften van vrouwen in de samenleving kunnen via partijen ook worden gerepresenteerd door mannen in de politiek. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

16 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg dat de mate van vertegenwoordiging van vrouwen in de politiek te herkennen is in het aspect polity, met een toepassing van 'structuren/organisaties' of 'gespecialiseerde/gezaghebbende (overheids)instellingen' en informatie uit tekst 5 1
- een uitleg dat de mate van vertegenwoordiging van vrouwen in de politiek te herkennen is in het aspect politics, met een toepassing van 'machtsstrijd' of 'waardevolle zaken toedelen' of 'beslissingen nemen' en informatie uit tekst 5 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- De mate van vertegenwoordiging van vrouwen in de politiek is volgens Mügge en Runderkamp te herkennen in het aspect polity, namelijk in het aandeel vrouwen in politieke organisaties, zoals een politieke partij (r. 53). 1
- De mate van vertegenwoordiging van vrouwen in de politiek is volgens Mügge en Runderkamp te herkennen in het aspect politics, namelijk in het aandeel politieke beslissingen over waardevolle zaken voor vrouwen, zoals onderwerpen die eerder werden gezien als behorend tot de privésfeer, bijvoorbeeld seksualiteit en gezinsplanning (r. 23-28). 1

17 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat een uitleg dat vrouwen realisatiemacht hebben als zij deelnemen aan de politiek, met:

- het noemen van realisatiemacht en informatie uit tekst 5 om realisatiemacht te illustreren 1
- een toepassing van 'het (h)erkennen/(h)erkend krijgen van problemen/wensen/behoefte als politieke problemen' en informatie uit tekst 5 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Vrouwen hebben realisatiemacht als zij aan de politiek deelnemen, omdat zij dan problemen en behoeften kunnen adresseren die door mannen onvoldoende worden vertegenwoordigd (r.16-21). 1
- Vrouwen kunnen deze problemen en behoeften op de politieke agenda krijgen (r. 21-26), dat wil zeggen, erkend krijgen als politiek probleem, wat de eerste barrière van barrièremodel is. 1

Opmerking

Als het antwoord geen uitleg bevat, kan maximaal 1 scorepunt worden toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

18 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een uitleg dat 'ongelijke verdeling van status/symbolische hulpbronnen' of 'ongelijke verdeling van bezit/economische hulpbronnen' te herkennen is in een barrière voor vrouwen om deel te nemen aan de politiek, met de gekozen soort sociale ongelijkheid en informatie uit tekst 5.

voorbeeld van een juist antwoord:

In de barrières voor vrouwen om deel te nemen aan de politiek is een ongelijke verdeling van status te herkennen. Volgens tekst 5 vormt de portrettering van vrouwen in de media en het effect daarvan op de ambitie van vrouwen (r. 48-50) een barrière voor vrouwen om deel te nemen aan de politiek, waaruit een ongelijke verdeling van waardering/behandeling van vrouwen en mannen blijkt, namelijk in mate van geschiktheid voor deelname aan politiek.

19 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg dat het verband in figuur 2 wel een correlatie, maar geen causaliteit beschrijft, met een verschil tussen correlatie en causaliteit en informatie uit figuur 2 1
- een uitleg dat representativiteit te herkennen is in het verband in figuur 2, met een toepassing van de omschrijving van het kernconcept representativiteit en informatie uit figuur 2 1
- een hypothese over de representativiteit van de gemeenteraad op basis van het verband in figuur 2 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Figuur 2 laat een samenhang (+0.24) zien tussen de variabele het aantal raadsleden in de gemeenteraad en de variabele percentage vrouwelijke raadsleden. Uit deze samenhang tussen de variabelen kun je niet concluderen dat het aantal raadsleden in de gemeenteraad een oorzaak is voor het percentage vrouwelijke raadsleden. 1
- In figuur 2 is het percentage vrouwelijke raadsleden af te lezen in verhouding tot de omvang van de gemeenteraad. Dat wil zeggen de mate waarin het achtergrondkenmerk 'seks' van gemeenteraadsleden overeenkomt met de groepen die vertegenwoordigd worden, namelijk de mannen en vrouwen in de gemeente. 1
- Hoe groter het aantal raadsleden in een gemeenteraad, des te hoger de representativiteit van vrouwen in de gemeenteraad. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

20 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- het noemen van de pool masculien (van de dimensie feminien versus masculien) voor de cultuur in gemeenteraden met relatief veel mannen, met een kenmerk van de pool masculien 1
- informatie uit tekst 6 waaruit het gekozen kenmerk van de pool masculien blijkt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Volgens tekst 6 kenmerkt de cultuur in gemeenteraden met relatief veel mannen zich door grote verschillen tussen het geaccepteerde gedrag van mannen en vrouwen. Dit duidt op een masculiene cultuur. 1
- Een voorbeeld van die verschillen is dat bepaalde eigenschappen als positief worden gewaardeerd bij mannen, maar negatief bij vrouwen (r. 25-28). 1

21 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een uitleg dat de burgemeester kan bijdragen aan de politieke socialisatie van de gemeenteraadsleden, met een toepassing van de omschrijving van het kernconcept politieke socialisatie en informatie uit tekst 6.

voorbeeld van een juist antwoord:

Volgens Kranendonk kan de burgemeester afdwingen dat raadsleden debatteren over de inhoud, dat wil zeggen dat de burgemeester een politieke cultuur overdraagt aan de raadsleden, zodat de raadsleden zich een bepaalde manier van debatteren eigen kunnen maken (r. 35-38).

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

22 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- de verandering van de cultuur van groepen of het reguleren van gedrag van mensen 1
- informatie uit tekst 6 over debattrainingen waaruit de gekozen functie van socialisatie blijkt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In de beleidssuggestie van Kranendonk voor debattrainingen is een verandering van de politieke cultuur te herkennen, wat een functie van socialisatie is. 1
- Waar het debatteren in de raad zich kenmerkt door overschreeuwen en de onwil om compromissen te sluiten (r. 19-20) doet Kranendonk namelijk het voorstel om via de trainingen debatstijlen te veranderen in nuancerend en gericht op het sluiten van compromissen (r. 52-56). 1

of

- In de beleidssuggestie van Kranendonk voor debattrainingen is het reguleren van gedrag van mensen te herkennen, wat een functie van socialisatie is. 1
- Kranendonk doet namelijk het voorstel om politici via de trainingen debatstijlen aan te leren die nuancerend zijn en gericht op het sluiten van compromissen (r. 54-56). 1

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Accordeer deze gegevens voor Cito uiterlijk op 24 juni.

6 Bronvermeldingen

tekst 1	Hoe de vissen verdwenen uit de Mekong, nrc.nl, 17 december 2019 https://www.nrc.nl/nieuws/2019/12/10/hoe-de-vissen-verdwenen-uit-de-mekong-a3983293
tekst 2	Chheang, V. (2018, 31 July). Understanding China's Regional Economic Diplomacy Through LMC and BRI. in LSE Southeast Asia Blog; https://lseaseac.medium.com/understanding-chinas-regional-economic-diplomacy-through-lmc-and-bri-c804640df460
tekst 3	De wurggreep van de WhatsAppgroep, Volkskrant, 31 maart 2018
tekst 4	Akker, van den. R. (2018) The Social Production of Hybrid Space, Erasmus University, Rotterdam, p.204 en p.207

- figuur 1 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, op basis van Kranendonk, M. (2019).
Gaten in een inclusief lokaal bestuur.
In: L. Mügge, Z. Runderkamp, & M. Kranendonk (editors), Op weg naar een betere m/v-
balans in politiek en bestuur. Democratie in Actie, Universiteit van Amsterdam, Ministerie
van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, p.4
[https://www.kennisopenbaarbestuur.nl/documenten/2019/12/09/op-weg-naar-een-betere-
m-v-balans-in-politiek-en-bestuur](https://www.kennisopenbaarbestuur.nl/documenten/2019/12/09/op-weg-naar-een-betere-m-v-balans-in-politiek-en-bestuur)
- tekst 5 Mügge, L., & Runderkamp, Z. (2019). De tweede sekse in politiek en openbaar bestuur:
Verklaringen en oplossingen voor de ondervertegenwoordiging van vrouwen.
In: L. Mügge, Z. Runderkamp, & M. Kranendonk (editors), Op weg naar een betere m/v-
balans in politiek en bestuur. Democratie in Actie, Universiteit van Amsterdam, Ministerie
van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, p.5-9
[https://www.kennisopenbaarbestuur.nl/documenten/2019/12/09/op-weg-naar-een-betere-
m-v-balans-in-politiek-en-bestuur](https://www.kennisopenbaarbestuur.nl/documenten/2019/12/09/op-weg-naar-een-betere-m-v-balans-in-politiek-en-bestuur)
- figuur 2 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, op basis van Kranendonk, M. (2019).
Gaten in een inclusief lokaal bestuur.
In: L. Mügge, Z. Runderkamp, & M. Kranendonk (editors), Op weg naar een betere m/v-
balans in politiek en bestuur. Democratie in Actie, Universiteit van Amsterdam, Ministerie
van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, p.19
[https://www.kennisopenbaarbestuur.nl/documenten/2019/12/09/op-weg-naar-een-betere-
m-v-balans-in-politiek-en-bestuur](https://www.kennisopenbaarbestuur.nl/documenten/2019/12/09/op-weg-naar-een-betere-m-v-balans-in-politiek-en-bestuur)
- tekst 6 Kranendonk, M. (2019). Gaten in een inclusief lokaal bestuur.
In: L. Mügge, Z. Runderkamp, & M. Kranendonk (editors), Op weg naar een betere m/v-
balans in politiek en bestuur. Democratie in Actie, Universiteit van Amsterdam, Ministerie
van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, p.28-33
[https://www.kennisopenbaarbestuur.nl/documenten/2019/12/09/op-weg-naar-een-betere-
m-v-balans-in-politiek-en-bestuur](https://www.kennisopenbaarbestuur.nl/documenten/2019/12/09/op-weg-naar-een-betere-m-v-balans-in-politiek-en-bestuur)